Bc. Jakub Koláček:

`Abdolkarím Sorúš v kontextu současného íránského myšlení

(Oponentský posudek bakalářské práce)

Předkládaná bakalářská práce se zabývá významným tématem úvah o vztahu náboženství a života společnosti v podobě, k níž dospěly v íránské intelektuální tradici v koncepci `Abdolkaríma Sorúše. Sorúš, svou erudicí ukotvený jak v islámském zázemí, tak v západní moderní vědě a publikující své zásadní práce anglicky, tedy přístupně pro oprávněně široký okruh zájemců, patří dnes nepochybně k předním, mezinárodně uznávaným íránským filosofům. U nás mu zatím byla věnována spíše jen příležitostná pozornost (např. na pražském semináři o interkulturním dialogu s Íránem, 2009). Koláčkovu volbu tématu je proto namístě přivítat. Rád zároveň konstatuji, že je zpracoval kompetentně. Je patrné, že se jím zabývá již delší dobu, a to v potřebném širším kontextu politických, sociálních a intelektuálních dějin Íránu a šíitského islámu a s dobrým vybavením relevantními znalostmi o západní filosofii vědy. Jako oponent jsem v práci neshledal věcné nesprávnosti. Mrzí mě pouze, že omezený rozsah bakalářské práce nedovolil rozvinout některé výklady a úvahy do plnějšího postižení myšlenek, které tu zůstávají jen naznačeny.

Práce je uspořádána přehledně do dvou kapitol. První se zabývá filosofickými a ideologickými proudy v Íránu po II. světové válce, které v úsilí nepodlehnout tlakům westernizace vyústily v triumf islámské revoluce. Klíčovými postavami, jimž se autor věnuje, jsou tu Ál-e Ahmad, `Alí Šarí`atí a Chomejní. Druhá kapitola je věnována již Sorúšovi a jeho pojetí náboženství a náboženského poznání a přirozeně také jeho opatrné konfrontaci liberální politické filosofie s realitou íránského pojetí islámské republiky. Autor dobře postihuje návaznost na předchozí myšlenkové proudy. Ve svém komentáři upozorním na širší souvislosti, kterých by si mohl navíc povšimnout, jestliže se rozhodne na tématu pracovat dále.

K obecné charakterizace šíitského sebepojetí vůči sunně (s. 8) připomínám důraz, který položil Seyyed Hossein Nasr na duchovní rozměr ší`y, v sunnitském islámu utlumený právničinou. V této souvislosti připomínám také, že Nasrova dvojí erudice a silný akcent na filosofii vědy přímo volají po srovnání se Sorúšem: jde dnes o dva vrcholy íránské filosofie v zahraničí, na obdobném poli dospívají ovšem k nestejným výsledkům. Dlouho jsem při četbě postrádal také zmínku o myšlence Šabestarího, že jakkoliv dokonalé, náboženství nemusí sahat do všech oblastí lidského života. Šabestarí je v práci zmíněn až ke konci (s. 48-49). Podstatnější připomínku mám k `Alímu Šarí`atímu. Ten za svého pařížského pobytu přeložil do perštiny Fanonovy *Les damnés de la terre*, avšak následně s ateistickým ideologem revoluce mas třetího světa polemizoval o roli náboženství: právě to se má stát ideologií revoluce (Koláček zmiňuje Fanona jen obecně, s. 17.) K Chomejnímu obecně připomínám jeho působivou islamizaci užívané politické terminologie, například imperialismus (s. 26-27) nazývá *istikbár*.

O Sorúšovi bychom mohli a měli přemýšlet a diskutovat ještě dlouho, mimo jiné třebas i v novějších kontextech. J. Koláček rozpoznal a řekl mnoho cenného, na ploše bakalářské práce by bylo nesnadné jít dál. Bývalo by ale namístě všimnout si, že pojmy kontrakce a expanze – *qabz a bast* – jsou vlastně párovou kategorií převzatou z islámské mystiky, např. z Qušajrího *Risály*. Sorúšova filosofie náboženství zná i jiné protikladné páry, např. minimalistická - maximalistická interpretace islámu, faith - belief, vnitřní - vnější hodnoty aj. Každopádně pro dnešek je velmi důležité, jak autor práce výstižně ukazuje, že Sorúš systematicky obhajuje pluralitu výkladů islámu.

Práce je psána pečlivě, jazyk, terminologie i styl plně vyhovují požadovanému akademickému standardu. Zaznamenal jsem přesto několik formálních poklesků. Jde jednak o někdy nesprávné nebo nesystematické psaní velkých a malých písmen, např. Íránské (prostředí, s. 5, společnost s. 11, historie s. 14), Marxismus (s. 20) nebo naopak západ, tam, kde jde o pojem protikladný k Východu (s. 12, 16, 20, 22, 26). Chybně jsou také psána jména

Mosaddeq (s. 12 a 14) a Motahharí (s. 13) a Abduh (s. 36: omylem tečka pod koncovým sufigovaným zájmenem). Známá instituce pojmenovaná na s. 30 má být Hosejníje Eršád.

Nerad bych posudek uzavíral výčtem drobných poklesků. Pokud by p. Koláček v práci na tématu dále pokračoval, doporučoval bych mu ještě věnovat pozornost existující kvalitní české literatuře, která se větší nebo menší měrou ke studovaným otázkám váže (B.Tureček, O. Krátký aj.). Předloženou práci pokládám za kvalitní. Soudím, že jednoznačně odpovídá nárokům kladeným na bakalářské práce, V tomto smyslu ji doporučuji k obhajobě a po diskusi, bude-li úspěšná, klasifikovat jako výbornou.

V Praze 7. ledna 2016

Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.